YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

14 päivänä marraskuuta 2002 *

Asiassa C-271/00,

jonka Hof van Beroep te Antwerpen (Belgia) on saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Gemeente Steenbergen

vastaan

Luc Baten

ennakkoratkaisun edellä mainitun 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 1 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1; yleissopimus muutoksineen s. 77) ja Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1),

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: neljännen jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans, joka hoitaa viidennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit D. A. O. Edward, A. La Pergola, P. Jann (esittelevä tuomari) ja S. von Bahr,

julkisasiamies: A. Tizzano,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Gemeente Steenbergen, edustajanaan advocaat J. Jespers,

— Baten, edustajanaan avocat J. de Meester,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään V. J. M. Koningsberger,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään H. Dossi,

— Ruotsin hallitus, asiamiehenään A. Kruse,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään J. E. Collins, avustajanaan barrister K. Beal,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään J. L. Iglesias Buhigues ja W. Neirinck,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asiamiehenään J. E. Collins, jota avustaa K. Beal, ja komission, asiamiehinään A.-M. Rouchaud ja H. M. H. Speyart, 15.11.2001 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 18.4.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Hof van Beroep te Antwerpen on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 27.6.2000 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 5.7.2000, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä tämän 27.9.1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 1 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä

Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1; yleissopimus muutoksineen s. 77) ja Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1; jäljempänä Brysselin yleissopimus).

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa on kyse alankomaalaisen paikallistason julkisyhteisön nimeltään Gemeente Steenbergen nostamasta takautumiskanteesta Belgiassa asuvaa Batenia vastaan tämän julkisyhteisön Batenin entiselle aviovaimolle ja lapselle sosiaaliavustuksena maksamien määrien perimiseksi.

Sovellettavat oikeussäännöt

Brysselin yleissopimus

3 Brysselin yleissopimuksen soveltamisala on määritetty sen 1 artiklassa. Siinä määrätään seuraavaa:

"Tätä yleissopimusta sovelletaan yksityisoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. Erityisesti yleissopimusta ei sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin.

Yleissopimusta ei sovelleta:

— —

3. sosiaaliturvaan;

— — ."

4 Brysselin yleissopimuksen 26 artiklan mukaan sopimusvaltiossa annettu tuomio tunnustetaan automaattisesti toisessa sopimusvaltiossa vaatimatta minkään erityisen menettelyn noudattamista.

5 Brysselin yleissopimuksen 27 artiklassa määrätään kuitenkin tyhjentävästi tilanteet, joissa tuomiota ei tunnusteta. Tämän määräyksen sanamuoto on seuraava:

"Tuomiota ei tunnusteta:

— —

3) jos tuomio on ristiriidassa sellaisen tuomion kanssa, joka on annettu samojen asianosaisten välillä siinä valtiossa, jossa tunnustamista pyydetään,

— — .”

6 Brysselin yleissopimuksen 55 artiklan mukaan tällä yleissopimuksella korvataan tietyt, tässä artiklassa luetellut sopimuspuolina olevien valtioiden väliset sopimukset. Yksi näistä sopimuksista on ”maaliskuun 28 päivänä 1925 Brysselissä allekirjoitettu Belgian ja Alankomaiden välillä tehty sopimus tuomioistuimen alueellisesta toimivallasta, konkurssista sekä tuomioiden, välitystuomioiden ja virallisten asiakirjojen pätevyydestä ja täytäntöönpanosta” (jäljempänä vuoden 1925 sopimus).

7 Brysselin yleissopimuksen 56 artiklassa määrätään lopuksi siitä, että sen 55 artiklassa mainitut sopimukset ovat edelleen voimassa sellaisissa asioissa, joissa Brysselin yleissopimusta ei sovelleta.

Alankomaiden lainsäädäntö

8 Algemene Bijstandswetillä (yleinen sosiaaliavustuslaki, Staatsblad 1995, nro 199, s. 1; jäljempänä ABW) on otettu käyttöön sosiaaliavustusjärjestelmä vähävaraisten Alankomaissa asuvien henkilöiden hyväksi.

9 Yleinen toimeentulotuki (algemene bijstand) on kuukausittain maksettava suoritus, joka on sidoksissa lain mukaiseen vähimmäispalkkaan ja jolla pyritään antamaan tuensaajalle mahdollisuus kattaa elämiseen välttämättömät kulut. Tuen myöntää kunta, jonka alueella kyseessä oleva henkilö asuu.

10 ABW:n 93 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Tuen kustannukset peritään takaisin siviililain I luvun mukaisen elatusvelvollisuuden laajuuden rajoissa:

a) henkilöltä, joka ei noudata lainkaan tai täysimääräisesti elatusvelvollisuuttaan puolisoaan tai alaikäistä lastaan kohtaan, kun kyseessä olevat henkilöt eivät elä yhteisessä taloudessa — —

b) henkilöltä, joka ei noudata lainkaan tai täysimääräisesti elatusvelvollisuuttaan avioeron jälkeen — —

c) — — ."

11 ABW:n 94 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Sopimus, jolla aviopuolisot tai entiset aviopuolisot määräävät siitä, että avioeron sattuessa — — heillä ei ole mitään keskinäistä elatusvelvollisuutta tai että tämä velvollisuus rajoittuu vain tiettyyn määrään, ei estä [tuesta aiheutuneiden

kulujen] perimistä takaisin toiselta sopimuspuolelta eikä vaikuta perimisen kohteena olevan määrän suuruuden määrittämiseen."

12 Jos henkilö, jolta kunta päättää periä takaisin tuesta aiheutuneet kulut, ei suorita maksua vapaaehtoisesti, kunta voi nostaa takautumiskanteen ABW:n 102 §:n ja sitä seuraavien pykälien mukaisesti. Kanteeseen sovelletaan siviiliprosessilakia.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

13 Batenin ja Kilin avioliitto päättyi yhteisen hakemuksen perusteella Belgiassa 14.5.1987 annetulla avioerotuomiolla. Avioeron varalta 25.3.1986 belgialaisen notaarin luona tehdyllä sopimuksella puolisot olivat sopineet siitä, että he eivät maksaisi toisilleen elatusapua ja että Baten suorittaisi kuukausittain 3 000 Belgian frangia elatusapua heidän avioliitossa syntyneelle alaikäiselle tyttärelleen.

14 Tämän jälkeen Kil asettui lapsensa kanssa asumaan Steenbergenin kunnan (Alankomaat) alueelle. Tämä kunta päätti myöntää heille ABW:n mukaista sosiaaliavustusta.

15 Tämän jälkeen Steenbergenin kunta päätti ABW:n 93 §:n ja sitä seuraavien pykälien nojalla periä Batenilta takaisin näin maksetun sosiaaliavustuksen. Koska Baten ei kuitenkaan noudattanut maksukehotusta, Steenbergenin kunta nosti arrondissementsrechtbank te Bredassa (Alankomaat) ABW:n 120 §:n nojalla takautumiskanteen häntä vastaan.

16 Arrondissementsrechtbank te Breda velvoitti 22.7.1996 antamallaan tuomiolla Batenin suorittamaan Steenbergenin kunnalle määrät, jotka Kilille ja hänen lapselleen oli sosiaaliavustuksena myönnetty.

17 Rechtbank van eerste aanleg te Turnhoutin (Belgia) puheenjohtaja vahvisti 11.2.1998 tekemällään päätöksellä 22.7.1996 annetun tuomion täytäntöönpanokelpoisuuden.

18 Baten haki muutosta tähän päätökseen. Rechtbank van eerste aanleg te Turnhoutin 17.3.1999 ja 23.6.1999 antamilla päätöksillä muutoksenhaku hyväksyttiin ja todettiin, että arrondissementsrechtbank te Bredan 22.7.1996 antaman tuomion täytäntöönpano ei ole mahdollista, "sillä kyseinen tuomio on ristiriidassa yhteisen hakemuksen perusteella 14.5.1987 annetun avioerotuomion kanssa; kyseiseen tuomioon implisiittisesti sisältyy ja siinä vahvistetaan notaarin — — luona 25.3.1986 tehty virallinen asiakirja".

19 Steenbergenin kunta haki muutosta mainittuihin kahteen tuomioon Hof van beroep te Antwerpenissä. Se vetoaa siihen, että koska kyseessä on sosiaaliturva-asia, se ei kuulu Brysselin yleissopimuksen vaan vuoden 1925 sopimuksen soveltamisalaan.

20 Tässä tilanteessa Hof van Beroep te Antwerpen päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

"1) Onko oikeudenkäyntiasia, jossa on kyse Alankomaiden Algemene Bijstandswetiin perustuvasta takautumiskanteesta, jonka on nostanut takaisin perimiseen oikeutettu kunta Algemene Bijstandswetin 93 §:n nojalla elatus-

velvollista vastaan, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen 1 artiklan ensimmäisessä kappaleessa tarkoitettu yksityisoikeudellinen asia ja voiko tällaisessa oikeudenkäyntiasiassa annettu tuomioistuimen tuomio kuulua tällä perusteella kyseisen yleissopimuksen soveltamisalaan?

2) Onko oikeudenkäyntiasia, jossa on kyse Alankomaiden Algemene Bijstandswetiin perustuvasta takautumiskanteesta, jonka on nostanut takaisin perimiseen oikeutettu kunta Algemene Bijstandswetin 93 §:n nojalla elatusvelvollista vastaan, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen 1 artiklan toisen kappaleen 3 kohdassa tarkoitettu sosiaaliturvaa koskeva asia ja jääkö tällaisessa oikeudenkäyntiasiassa annettu tuomioistuimen tuomio tällä perusteella kyseisen yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle?"

Ensimmäinen kysymys

21 Tällä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa tietää, kuuluuko Brysselin yleissopimuksen 1 artiklan 1 kappaleessa tarkoitetun käsitteen "yksityisoikeudellinen asia" soveltamisalaan takautumiskanne, jonka julkisoikeudellinen elin on nostanut yksityishenkilöä vastaan niiden määrien takaisin perimiseksi, jotka se on suorittanut sosiaaliavustuksena tämän henkilön eronneelle aviopuolisolle ja lapselle.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

22 Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan menettelyn asianosaiset, jäsenvaltiot ja komissio ovat yhteisöjen tuomioistuimelle esittämissään huomautuksissa

yhtä mieltä siitä, että Brysselin yleissopimuksen 1 artiklan käsite "yksityisoikeudellinen asia" on määriteltävä itsenäisesti. Ne kaikki korostavat myös sitä, että Brysselin yleissopimusta voidaan soveltaa riitoihin, joissa asianosaisina ovat viranomainen ja yksityishenkilö, jos ensin mainittu ei ole toiminut julkisen vallan käyttäjänä.

23 Nämä huomautukset poikkeavat toisistaan kuitenkin siltä osin kuin on kyse siitä, miten näitä periaatteita sovelletaan kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa.

24 Steenbergenin kunta ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus väittävät, että viranomainen, joka nostaa yksityistä vastaan kanteen periäkseen takaisin määrät, jotka se on maksanut sosiaaliavustuksena, toimii julkisen vallan käyttäjänä.

25 Komissiokin on kirjallisessa käsittelyssä tukenut tätä näkemystä sillä perusteella, että ABW:n mukaan kunnalla, joka myöntää sosiaaliavustuksen, on laajaa harkintavaltaa sekä tuensaajien ja myönnettävän määrän suuruuden määrittämisessä että siinä, päättääkö se periä tämän määrän takaisin. Komissio kuitenkin muutti analyysiaan suullisen käsittelyn aikana ABW:n toisenlaisen tulkinnan perusteella. Komission mukaan kunnan on ABW:n perusteella perittävä määrät takaisin, jos on olemassa laillinen elatusvelvollinen; tällöin voidaan nostaa takautumiskanne kuitenkin ainoastaan siltä osin kuin kyseinen elatusvelvollinen ei ole täyttänyt elatusvelvollisuuttaan. Kunta siis vetoaa komission mukaan oikeuteen, joka on luonteeltaan yksityisoikeudellinen.

26 Myös Itävallan ja Ruotsin hallitukset katsovat, että kyseessä oleva takautumiskanne liittyy yksityisoikeudelliseen elatussaamiseen eli tässä tapauksessa Kilin ja hänen tyttärensä elatussaamiseen Batenia kohtaan. Se, että saaminen on siirtynyt viranomaiselle, ei niiden mukaan muuta sen luonnetta.

27 Alankomaiden hallituskin katsoo, että kansallisessa tuomioistuimessa vireillä oleva asia on yksityisoikeudellinen. Sen mukaan asiaa on kuitenkin analysoitava niin, että kyseessä on sen vahingon korvaamista koskeva kanne, joka kyseessä olevalle kunnalle on aiheutunut siitä, että sen on pitänyt maksaa sosiaaliavustusta vähävaraiselle elatusapuun oikeutetulle.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

28 Koska Brysselin yleissopimuksen 1 artiklassa määrätään yleissopimuksen soveltamisalasta, sen varmistamiseksi, että yleissopimuksesta sopimusvaltioille ja asianomaisille henkilöille syntyvät oikeudet ja velvoitteet ovat mahdollisimman tasapuolisia ja yhdenmukaisia, on tärkeää, ettei tämän artiklan sanamuotoa tulkita siten, että siinä viitattaisiin ainoastaan jonkin asianomaisen sopimusvaltion sisäiseen oikeuteen. Kyseessä olevaa käsitettä on siis pidettävä itsenäisenä käsitteenä, jonka tulkinnassa perustana on käytettävä tämän yleissopimuksen tavoitteita ja järjestelmää sekä niitä yleisiä periaatteita, jotka ilmenevät kansallisten oikeusjärjestysten muodostamasta kokonaisuudesta (asia 29/76, LTU, tuomio 14.10.1976, Kok. 1976, s. 1541, Kok. Ep. III, s. 203, 3 kohta; asia 133/78, Gourdain, tuomio 22.2.1979, Kok. 1979, s. 733, 3 kohta; asia 814/79, Rüffer, tuomio 16.12.1980, Kok. 1980, s. 3807, 7 kohta ja asia C-172/91, Sonntag, tuomio 21.4.1993, Kok. 1993, s. I-1963, 18 kohta).

29 Kun käsitettä tulkitaan näin, tietynlaisia tuomioistuinten päätöksiä on pidettävä Brysselin yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävinä joko asianosaisten välisten oikeussuhteiden laatua tai oikeudenkäynnin kohdetta luonnehtivien tekijöiden vuoksi (em. asia LTU, tuomion 4 kohta).

30 Yhteisöjen tuomioistuin on näin ollen todennut, että vaikka viranomaisen ja yksityishenkilön välisissä oikeudenkäynneissä annetut tietyt päätökset saattavat

kuulua Brysselin yleissopimuksen soveltamisalaan, näin ei ole viranomaisen käyttäessä julkista valtaa (em. asia LTU, tuomion 4 kohta ja em. asia Rüffer, tuomion 8 kohta).

31 Sen ratkaisemiseksi, onko tilanne tällainen kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan kaltaisessa asiassa, jossa julkisoikeudellinen elin perii yksityishenkilöltä takaisin määriä, jotka se on suorittanut sosiaaliavustuksena tämän henkilön eronneelle aviopuolisolle ja lapselle, on siis tutkittava tämän kanteen nostamisen perusteet ja sitä koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

32 Tältä osin ABW:n 93 §:ssä säädetään, että sosiaaliavustuksen kustannukset peritään takaisin Alankomaiden siviililain I luvun mukaisen elatusvelvollisuuden rajoissa. Yksityisoikeuden sääntöjen perusteella siis määritellään ne tapaukset, joissa julkisoikeudellinen elin voi nostaa takautumiskanteen: on oltava olemassa laillinen elatusvelvollinen. Näiden samojen sääntöjen perusteella siis yksilöidään henkilö, jota vastaan julkisoikeudellinen elin voi nostaa kanteen ja joka siis on kyseinen lakisääteinen elatusvelvollinen, ja näiden sääntöjen perusteella määritellään, minkäsuuruiset määrät tämä elin voi periä takaisin; määrät eivät voi ylittää elatusvelvollisuuteen itseensä perustuvia määriä.

33 ABW:n 103 §:ssä täsmennetään niiden yksityiskohtaisten sääntöjen osalta, jotka koskevat takautumiskanteen nostamista, että kanne on nostettava siviilituomioistuimissa ja että siihen sovelletaan siviiliprosessilakia.

34 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 36 kohdassa, julkisoikeudellisen elimen oikeudellinen asema elatusvelvolliseen henkilöön nähden on näin ollen rinnastettavissa sellaisen yksityisen asemaan, joka on maksanut jollain perusteella toisen henkilön velan ja tulee tästä syystä alkuperäisen velkojan sijaan, tai sellaisen yksityisen asemaan, joka on kärsinyt vahinkoa kolmannen henkilön syyksi luettavan teon tai laiminlyönnin vuoksi ja vaatii tältä tällä perusteella vahingonkorvausta.

35 Tähän toteamukseen on kuitenkin tehtävä ABW:n 94 §:ää koskeva varauma; tämän pykälän mukaan sopimus, jolla puolisot tai entiset aviopuolisot määräävät siitä, että avioeron sattuessa heillä ei ole mitään keskinäistä elatusvelvollisuutta tai että tämä velvollisuus rajoittuu vain tiettyyn määrään, ei estä tuesta aiheutuneiden kulujen perimistä takaisin toiselta sopimuspuolelta eikä vaikuta perimisen kohteena olevan määrän suuruuden määrittämiseen.

36 Siltä osin kuin tämän säännöksen perusteella on mahdollista, että julkisoikeudellinen elin ei tarpeen vaatiessa ota huomioon aviopuolisoiden tai entisten aviopuolisoiden välillä laillisesti tehtyä sopimusta, jolla on sitovia vaikutuksia heidän välillään ja johon voidaan vedota kolmansia vastaan, julkisoikeudellinen elin on tämän säännöksen perusteella oikeusasemassa, joka poikkeaa yleisesti sovellettavan lainsäädännön perusteella määräytyvästä oikeusasemasta. Näin on sitä suuremmalla syyllä silloin, kun sen ei tämän säännöksen perusteella tarvitse ottaa huomioon oikeuden päätöksellä vahvistettua sopimusta, johon tämän päätöksen lainvoimaisuus ulottuu. Tällaisessa tilanteessa julkisoikeudellinen elin ei enää toimi yksityisoikeuden sääntöjen vaan lainsäätäjän sille erityisesti antaman oman etuoikeuden nojalla.

37 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että Brysselin yleissopimuksen 1 artiklan 1 kappaletta on tulkittava siten, että käsitteen "yksityisoikeudellinen asia" soveltamisalaan kuuluu asia, jossa julkisoikeudellinen elin perii takautumiskanteella yksityishenkilöltä määriä, jotka se on suorittanut sosiaaliavustuksena tämän henkilön eronneelle aviopuolisolle ja lapselle, siltä osin kuin tämän kanteen nostamisen perusteista ja sitä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä säädetään elatusvelvollisuutta koskevassa yleisesti sovellettavassa lainsäädännössä. Jos takautumiskanne perustuu säännöksiin, joilla lainsäätäjä on antanut julkisoikeudelliselle elimelle oman etuoikeuden, kanteen ei voida katsoa koskevan "yksityisoikeudellista asiaa".

Toinen ennakkoratkaisukysymys

38 Tällä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa tietää, kuuluuko Brysselin yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 3 kohdassa tarkoitetun käsitteen "sosi-

aaliturva" soveltamisalaan takautumiskanne, jonka julkisoikeudellinen elin on nostanut yksityishenkilöä vastaan niiden määrien takaisin perimiseksi, jotka se on suorittanut sosiaaliavustuksena tämän henkilön eronneelle aviopuolisolle ja lapselle.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

39 Alankomaiden, Itävallan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sekä komissio väittävät, että Brysselin yleissopimuksessa ei määritellä käsitettä sosiaaliturva, ja ehdottavat, että tältä osin turvaudutaan sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 4 artiklaan, sellaisena kuin tämä asetus on 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1) muutettuna ja ajan tasalle saatettuna (jäljempänä asetus N:o 1408/71).

40 Nämä hallitukset kuitenkin väittävät komission tavoin, että määräystä, jonka mukaan sosiaaliturva-asiat eivät kuulu Brysselin yleissopimuksen soveltamisalaan, on tulkittava suppeasti. Poissulkeminen koskee niiden mukaan ainoastaan viranomaisten ja etuudensaajien välisiä riita-asioita, ei asioita, joissa on kyse viranomaisten kolmansia vastaan nostamista kanteista.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

41 Aluksi on todettava, että tähän kysymykseen on vastattava vain sen tilanteen varalta, että julkisoikeudellinen elin toimii yleisesti sovellettavan lainsäädännön nojalla ja että sen nostamasta takautumiskanteesta annettua ratkaisua voidaan pitää Brysselin yleissopimuksen 1 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettuna "yksityisoikeudellisena asiana".

42 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on tämän tuomion 28 kohdassa todennut, Brysselin yleissopimuksen soveltamisalan määrittämiseksi käytettyä käsittä "sosiaaliturva" on pidettävä itsenäisenä käsitteenä, jonka tulkinnassa perustana on käytettävä tämän yleissopimuksen tavoitteita ja järjestelmää.

43 Kun otetaan huomioon, että Brysselin yleissopimus ja yhteisön oikeus ovat sidoksissa toisiinsa (ks. asia C-398/92, Mund & Fester, tuomio 10.2.1994, Kok. 1994, s. I-467, Kok. Ep. XV, s. I-45, 12 kohta ja asia C-7/98, Krombach, tuomio 28.3.2000, Kok. 2000, s. I-1935, 24 kohta), on otettava huomioon, mikä sisältö tällä käsitteellä on yhteisön oikeudessa.

44 Kun yhteisön lainsäätäjä antoi ETY:n perustamissopimuksen 51 artiklan (josta on tullut EY:n perustamissopimuksen 51 artikla, josta puolestaan on muutettuna tullut EY 42 artikla) nojalla asetuksen N:o 1408/71, se antoi säännöt jäsenvaltioiden sosiaaliturva-alan lainsäädännön yhteensovittamisesta. Kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 46 ja 47 kohdassa, näillä säännöillä otetaan käyttöön järjestelmä, jossa jäsenvaltion yksinomaista lainsäädäntövaltaa vastaa lähtökohtaisesti kyseisen valtion viranomaisten ja tuomioistuinten toimivalta. Tästä seuraa, että oikeusasemien tehokas suoja on kyseisellä alalla varmistettu siten, että on määritetty kansallinen järjestelmä, joka on kaikilta osin toimivaltainen, eikä tämä suoja edellytä tätä alaa koskevien tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen varmistamista.

45 On siis todettava, että Brysselin yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleessa olevan käsitteen "sosiaaliturva" merkitys kattaa asetuksen N:o 1408/71 aineellisen soveltamisalan, sellaisena kuin se on määritelty asetuksen 4 artiklassa ja täsmennetty yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä.

46 Riippumatta siitä, miten julkisoikeudellisen elimen sosiaaliavustuksena vähävaraisille henkilöille maksamat suoritukset on asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan mukaan luokiteltava, tämän elimen näiden määrien perimiseksi sellaista kolmatta

henkilöä vastaan, joka on yksityishenkilö ja joka on elatusvelvollinen suhteessa henkilöihin, joita on avustettu, nostaman takautumiskanteen kohteena eivät ole kyseisten suoritusten myöntämisen edellytykset vaan tällä perusteella maksettujen määrien takaisinperiminen.

47 Tästä seuraa, että oikeudenkäynnin kohde ei missään tapauksessa liity asetuksen N:o 1408/71 soveltamiseen.

48 Tätä tulkintaa tukevat tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla tehty Jenardin selvitys (EYVL 1979, C 59, s. 1, 12 ja 13) ja Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä Brysselin yleissopimukseen tehty Schlosserin selvitys (EYVL 1979, C 59, s. 71, 60 kohta). Näiden selvitysten mukaan sosiaaliturvan jättäminen Brysselin yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle koskee nimittäin ainoastaan välittömästi tätä alaa koskevia riita-asioita, jotka koskevat työnantajien tai työntekijöiden ja viranomaisen välisiä suhteita. Näissä selvityksissä todetaan vielä, että Brysselin yleissopimusta sovelletaan, jos viranomainen nostaa kanteen kolmatta vastaan, joka on vahingonkorvausvastuussa, tai jos viranomainen tulee kolmanteen henkilöön nähden vakuuttamansa, vahinkoa kärsineen henkilön sijaan, sillä viranomainen toimii tällöin yleisesti sovellettavan lainsäädännön nojalla.

49 Edellä esitetyn perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että Brysselin yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 3 kohtaa on tulkittava siten, että käsitteen "sosiaaliturva" soveltamisalaan ei kuulu asia, jossa julkisoikeudellinen elin perii yleisesti sovellettavan lainsäädännön nojalla takautumiskanteella yksityishenkilöltä määriä, jotka se on suorittanut sosiaaliavustuksena tämän henkilön eronneelle aviopuolisolle ja lapselle.

Oikeudenkäyntikulut

50 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Alankomaiden, Itävallan, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Ruotsin hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Hof van Beroep te Antwerpenin 27.6.2000 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen 1 artiklan 1 kappaletta, sellaisena kuin tämä yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella ja Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja**

pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella, on tulkittava siten, että käsitteen "yksityisoikeudellinen asia" soveltamisalaan kuuluu asia, jossa julkisoikeudellinen elin perii takautumiskanteella yksityishenkilöltä määriä, jotka se on suorittanut sosiaaliavustuksena tämän henkilön eronneelle aviopuolisolle ja lapselle, siltä osin kuin tämän kanteen nostamisen perusteista ja sitä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä säädetään elatusvelvollisuutta koskevassa yleisesti sovellettavassa lainsäädännössä. Jos takautumiskanne perustuu säännöksiin, joilla lainsäätäjä on antanut julkisoikeudelliselle elimelle oman etuoikeuden, kanteen ei voida katsoa koskevan "yksityisoikeudellista asiaa".

2) Tämän yleissopimuksen 1 artiklan 2 kappaleen 3 kohtaa on tulkittava siten, että käsitteen "sosiaaliturva" soveltamisalaan ei kuulu asia, jossa julkisoikeudellinen elin perii yleisesti sovellettavan lainsäädännön nojalla takautumiskanteella yksityishenkilöltä määriä, jotka se on suorittanut sosiaaliavustuksena tämän henkilön eronneelle aviopuolisolle ja lapselle.

Timmermans Edward La Pergola

Jann von Bahr

Julistettiin Luxemburgissa 14 päivänä marraskuuta 2002.

R. Grass M. Wathelet

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja